Bilgi Toplumu Stratejisinde İnternet Kafelerin Sosyal Dönüşüme Katkısı

Ali Haydar DOĞU[1]

[1] Karadeniz Teknik Üniversitesi, Enformatik Bölümü, Trabzon

ahdogu@ktu.edu.tr

Özet: Türkiye'nin bilgi toplumu stratejisinde yer alan sosyal dönüşüm ile; vatandaşların gündelik ve iş yaşamlarında bilgi ve iletişim teknolojilerini etkin kullanmaları durumunda ekonomik ve sosyal faydanın artacağı amaçlanmıştır. TUİK 2010 verilerindeki bilgisayar ve internetin kullanıldığı yerler incelendiğinde, % 20 oranı ile üçüncü sırada internet kafeler görülmektedir. Bu çalışmada; internet kafeler sosyal, idari, teknik ve müşteri yönleri ile incelenmiş ve sosyal dönüşüme katkısı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda Trabzon il merkezine kayıtlı 95 internet kafeden 87'si ile yapılan anket çalışmasının sonuçları paylaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Bilgi toplumu stratejisi, internet kafe, toplu internet kullanım sağlayıcılar.

The Contribution of Internet cafes to the Social Transformation in Information Society Strategy

Abstract: With the social transformation in Turkey's Information Society Strategy; it is aimed to increase economic and social benefits with using information and communications technologies effectively in the daily and business lives by citizens. When the 2010's TUIK data about the locations of computer and internet use are viewed in, it is seemed that internet cafes are in third place with 20% rate. Within this study, internet cafes were investigated with their social, administrative, technical and customer aspects and tried to put out the contribution of internet cafes to social transformation. In this context, the survey results which were conducted with 90 out of 95 Internet cafes registered in the center of Trabzon province were shared.

Key Words: The information society strategy, internet cafes, providers of public internet use.

1. Giriş

Türkiye'nin bilgi toplumuna dönüşüm vizyonu; bilim ve teknoloji üretiminde odak noktası haline gelmiş, bilgi ve teknolojiyi etkin bir araç olarak kullanan, bilgiye dayalı karar alma süreçleriyle daha fazla değer üreten, küresel rekabette başarılı ve refah düzeyi yüksek bir ülke olmak şeklinde belirlenmiştir. [4]

Bu stratejinin bir ayağı olan sosyal dönüşüm ile; vatandaşların gündelik ve iş yaşamlarında bilgi ve iletişim teknolojilerini etkin kullanımları ile ekonomik ve sosyal fayda artırılacaktır. Vatandaşların bilgi toplumu imkânlarından azami düzeyde faydalanmalarının sağlanması, sayısal uçurumun azaltılması, istihdamın ve verimliliğin artırılması, bu stratejinin hedeflerinden biridir.

Sosyal dönüşüm başlığı altında;

- Okullarda Bilgi Teknolojileri (BT) Altyapısı
- Kamu İnternet Erişim Merkezleri (KİEM)
- Bilgisayar ve İnternet Kampanyası
- Okullarda Temel BT Eğitimi
- Yetişkinlere Temel Seviye BT Kurslar
- BT Eğitimi Sertifikasyonu
- KİEM'ler için İnsan Kaynağı Geliştirilmesi
- Askerlik Hizmetinde Temel Seviye BT Kursları
- Kamu Çalışanlarına Temel Seviye BT Kursları
- İnternet Güvenliği
- BT ile Desteklenen Örgün Eğitim
- BT ile Desteklenen Yaygın Eğitim
- Türkiye Kültür Portalı
- Türkçe Çeviri Arayüzü

konularında çalışmalar devam etmektedir. [4]

Yürütülen tüm çalışmalar ile vatandaşların, bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma fırsatına sahip olması ve bu fırsatı da sahip olacağı temel BT kullanım bilgisi ile kendine ve topluma faydaya dönüştürebilmesi en büyük hedeftir.

TUİK 2011 verilerine göre hane halkının internetle buluşma noktası; % 20 oranı ile internet kafelerdir. [1]

Evde	% 62,8
İşyerinde	% 31,6
İnternet Kafede	% 20
Eğitim Yerinde	% 6,5
Akraba vb.	% 16,3
Diğer	% 0,6

Tablo 1. İnternet kullanım yerleri

2. İnternet Kafelerin Hukuki Durumu

İnternet kafeler, interneti oluşturan aktörlerden biri olan internet toplu kullanım sağlayıcı grubundadır. [5]

İnternet salonu ve benzeri umuma açık yerlerde belirli bir ücret karşılığı internet toplu kullanım sağlayıcılığı hizmeti veren veya bununla beraber bilgisayarlarda bilgi ve beceri artırıcı veya zeka geliştirici nitelikteki oyunların oynatılmasına imkan sağlayan gerçek ve tüzel kişiler, ticari amaçla internet toplu kullanım sağlayıcı olarak tanımlanmaktadır.

Toplu kullanım sağlayıcılar; bilgisayarlarını ve ağa erişim sağlayan aboneliklerini kişisel kullanıcılara açmaktadırlar.[6]

2.1 İnternet Kafelerin Yükümlülükleri

Ticarî amaçla internet toplu kullanım sağlayıcılarının yükümlülükleri şunlardır: [2]

- Mülki idare amirinden izin belgesi almak.
- Konusu suç oluşturan içeriklere erişimi önleyici tedbirleri almak.
- Başkanlık tarafından onaylanan içerik filtreleme yazılımını kullanmak.
- Erişim sağlayıcılardan sabit IP almak ve kullanmak.
- İç IP Dağıtım Loglarını elektronik ortamda kendi sistemlerine kaydetmek.
- Başkanlık tarafından verilen yazılım ile, kaydedilen bilgileri ve bu bilgilerin doğruluğunu, bütünlüğünü ve gizliliğini teyit eden değeri kendi sistemlerine günlük olarak kaydetmek ve bu verileri bir yıl süre ile saklamak.

2.2 İşyerinde (İnternet Kafe) Uyulması Gereken Kurallar

İşyerlerinde uyulması gereken kurallar şunlardır: [2]

- 12 yaşından küçükler ancak, yanlarında veli veya vasileriyle işyerlerine girebilirler.
- 15 yaşından küçükler yanlarında veli veya vasileri olmadan saat 20.00'den sonra işyerlerine alınmazlar.
- Tütün ve tütün mamulleri içilemez.
- İşyerlerinde 1117 sayılı Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanununa aykırı hareket edilemez.
- İşyerlerinde 4250 sayılı İspirto ve İspirtolu İçkiler İnhisarı Kanununun 19 uncu maddesi gereğince alkollü içecek satılması, bulundurulması veya sunulması yasaktır.
- İşyerlerinde 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamında korunan hakların ihlal edilmesinin önlenmesi için gerekli tedbirler alınır.
- İşyerlerinde elektronik ve mekanik oyun alet ve makineleri bulunamaz.
- İşyerlerindeki bilgisayarlarda uyuşturucu veya uyarıcı madde alışkanlığı, intihara yönlendirme, cinsel istismar, müstehcenlik, fuhuş, şiddet, kumar ve benzeri kötü alışkanlıkları teşvik eden ve 18 yaşından küçüklerin psikolojik ve fizyolojik gelişimine olumsuz etkisi olabilecek oyunlar oynatılamaz.
- İşyerlerine giren ve çıkanların tespiti amacıyla gerekli kamera kayıt sistemi kurulur. Bu sistem aracılığıyla elde edilen kayıtlar yedi gün süreyle saklanır ve bu kayıtlar yetkili makamlar haricindeki kişi ve kuruluşlara verilemez.

3. Anket Uygulaması

3.1 Metodolojik Açıklamalar

Çalışmanın temelini oluşturan anket uygulamalarında;

Referans periyodu: Kasım- 2011
Anket sayısı: 87'dır. Çalışmada kullanılan örneklem; Trabzon İl Merkezinde, Valilik tarafından çalışma izni verilen internet kafelerdir. Veri toplamada anket yöntemi uygulanmıştır.
Ticari amaçla internet toplu kullanım sağlayıcı olarak faaliyet göstermek isteyen gerçek ve tüzel kişiler, 14/7/2005 tarihli ve 2005/9207 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan İşyeri Açma ve Çalışma

Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelikte belirtilen usule uygun olarak işyeri açma ve çalışma ruhsatı aldıktan sonra mülki idare amirliklerine bir dilekçe ile başvuru yaparak faaliyetlerine başlamaktadırlar. Trabzon il merkezinde bu başvuru yeri Trabzon Valiliği olup, valiliğe kayıtlı toplam 95 internet kafeden 87 kafeye anket uygulaması yapılmıştır. [3] Anket soruları her bir kafe sahibi ile yüz yüze ve sorular kendilerine okunarak yapılmıştır. Anket, "açık-uçlu" sorulardan oluşmaktadır. Sorular ile, kafelerin idari, sosyal, fiziksel, eğitim ve müşteri özelliklerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Anket ve belgelerden elde edilen verilen SPSS programı ile analiz edilmiştir. Anket içerisinde, kafe sahiplerinin kişisel durumlarını yansıtmak bakımından kapalı uçlu sorulara da yer verilmiş, Açık uçlu sorulara verilen cevaplar kaydedilerek tekrarlanan görüş ve değerlendirmelerin frekansları hesaplanmıştır

3.2 Bulgular

	Frekans	Yüzde
Erkek	84	96
Bayan	3	4
Toplam	87	100

Tablo 2. İnternet Kafe Sahiplerinin Cinsiyet Dağılımı

	Frekans	Yüzde
İlkokul	10	11
Ortaokul	6	7
Lise	52	60
Önlisans	7	8
Lisans	11	13
Lisansüstü	1	1
Toplam	87	100

Tablo 3. İnternet Kafe Sahiplerinin Eğitim Durumu

	Frekans	Yüzde
Evli	59	68
Bekâr	27	33
Boşanmış	1	1
Toplam	87	100

Tablo 4. İnternet Kafe Sahiplerinin Medeni Durumları

	Frekans	Yüzde
20-29 yaş arası	41	47
30-39 yaş arası	29	34
40-49 yaş arası	11	13
50-59 yaş arası	3	3
60-69 yaş arası	3	3
Toplam	87	100

Tablo 5. İnternet Kafe Sahiplerinin Yaş Aralığı

	Frekans	Yüzde
Bilgisayar Elektronik ve Benzeri meslek Sahibi	12	14
Diğer meslek	75	86
Toplam	87	100

Tablo 6. İnternet Kafe Sahiplerinin Meslek Dağılımı

	Frekans	Yüzde
Kafe dışında Ek geliri olan	39	45
Olmayan	48	55
Toplam	87	100

Tablo7. İnternet Kafe Sahiplerinin Ek Gelir Durumları

	Frekans	Yüzde
0-3 yıl	15	17
3-6 yıl	30	34
6-9 yıl	27	31
9-12 yıl	10	11
12- üzeri	5	7
Toplam	87	100

Tablo 8. İnternet Kafe Sahiplerinin Bu İşi Yaptıkları Yıl Dağılımı

	Frekans	Yüzde
Çaresizlik ve İşsizlik	34	40
Bildiği için	6	6
Hobi	15	17
Diğer	32	37
Toplam	87	100

Tablo 9. İnternet Kafe Sahiplerinin Bu İşi Seçme Nedenleri

	Frekans	Yüzde
Üniversite öğr.	36	42
Lise öğr.	36	42
Sivil	2	2
İlk-orta öğretim	7	8
Diğer	6	6
Toplam	87	100

Tablo 10. İnternet Kafeye Gelen Müşterilerin Dağılımı

	Frekans	Yüzde
0-2 saat	80	92
2-5 saat	6	7
5 saat ve üzeri	1	1
Toplam	87	100

Tablo 11. Müşterilerin İnternet Kafede Kalma Süreleri

	Frekans	Yüzde
Evet	57	66
Hayır	26	30
Kararsız	4	4
Toplam	87	100

Tablo 12. İnternet Kafe Sahiplerinin Başka Bir İşe Geçme İstekleri

	Frekans	Yüzde
Bağlı olduğum Bir Sivil Toplum Kuruluşu Var	11	13
Hayır, yok	75	87
Toplam	87	100

Tablo 13. İnternet Kafe Sahiplerinin Örgütlenme Oranları

	Frekans	Yüzde
Çevrenin, Kafelere Olumsuz bakışı Var	17	20
Olumsuz imaj yok	70	80
Toplam	87	100

Tablo 14. İnternet Kafe Sahiplerinin Kafelerin Çevre İmajı Hakkındaki Görüşleri

	Frekans	Yüzde
Oyun	41	47
Sohbet ve Sosyal Paylaşım	43	49
Ödev	26	30
Rastgele	13	3

Tablo 15. Müşterinin İnternet Kafeye Gelme Sebebi

	Frekans	Yüzde
0-5 mbit	23	27
5-9 mbit	52	60
9 ve üzeri mbit	12	13
Toplam	87	100

Tablo 16. İnternet Kafelerdeki İnternet Hızı

	Frekans	Yüzde
Ceza alan	18	20
Ceza almamış	54	80
Toplam	87	100

Tablo 17. Mülki Amirlik Ve Benzeri Makamlar Tarafından Ceza Verilen İnternet Kafeler

	Frekans	Yüzde
Kar ediyorum	69	79
Hayır, edilmiyor	18	21
Toplam	87	100

Tablo 18. İnternet Kafe Sahiplerinin Kazanç Durumu

	Frekans	Yüzde
12-17 arası	41	47
17-23 arası	30	35
Diğer1	16	18
Toplam	87	100

Tablo 19. İnternet Kafelerin Yoğun Oldukları Saatler

4. Sonuç ve Öneriler

Bilgi toplumu stratejisinde yer alan sosyal dönüşümü gerçekleştirebilmek için vatandaşların bilgi ve iletişim teknolojilerine ulaşabilmeleri ve etkin kullanabilmeleri önemlidir. Bu amaca ulaşmada uygulanmakta olan eylem planında internet erişim merkezlerinin kurulması yer almaktadır. Bilgisayar ve internetin erişilerek kullanıldığı yerlerden biri de % 20 oran ile internet kafelerdir.

İnternet kafeler, bulundukları illerde hemen hemen her mahallede bulunmaları bakımından bir anlamda vatandaşın internete erişiminde en yakınında bulunan bir internet aktörüdür.

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre internete erişmek için internet kafelerin kullanılmasını aşağıdaki tabloda görebiliriz.

Yıl	Oran (Yüzde)
2005	36,6
2007	30,9
2008	24,5
2009	24,1
2010	20

Tablo 20. İnternet Erişiminde İnternet Kafelerin Kullanımı

Bilgi Teknolojilerindeki alt yapı çalışmaları, internet maliyetlerindeki ucuzluk, temel bilişim eğitiminin ilköğretim müfredatına girmesi, ilköğretime yapılan bilgi teknolojileri yatırımlar ve benzeri nedenlerle internet kafelerin kullanım yüzdesi yıllar içinde düşüş göstermeye devam etse de % 20 ile yine de önemli bir konumdadır. Burada önemli olan % 20 oranını sosyal dönüşüme katkı sağlar duruma getirebilmektir.

Anket sonuçları, internet kafe müşterilerinin % 90 gibi büyük bir kısmının öğrenci olduğunu göstermiştir. Bu öğrenci grubunun ağırlığı lise ve üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır. Bu durum, 15-22 yaş grubunu göstermektedir. TUİK verilerinde ise hane halkı internet kullanımında en büyük oran % 62,9 ile 16-24 yaş aralığıdır. TUİK verileri ile anket çalışmasından elde edilen veriler birbirini doğrular niteliktedir.

Öğrencilerin internet kafeye geldiklerinde ödev yapmak istemeleri bir başka deyişle bilgiye ulaşmak istemeleri % 30 oranlarında kalmıştır.

Bilgi toplumu hedefinde önemli bir aktör konumundaki internet kafe sahiplerinin sadece % 14 'ü bilişim teknolojileri ile ilgili bir meslek sahibidirler. Bir başka deyişle % 86 gibi büyük bir oranın asıl mesleği bilişim teknolojileri değildir.

İnternet kafe sahiplerinin eğitim düzeylerinde ise büyük pay % 60 ile lise mezunluğudur. Üniversite ve üzeri mezunların oranı %14 'te kalmıştır. İnternet kafe sahiplerinin kar elde edip etmediklerine bakmaksızın % 66'ı buldukları ilk fırsatta başka bir işe yöneleceklerini ifade etmektedirler.

Anket sonuçlarına göre internet kafe sahiplerinin % 82 'si işyerlerinde kiracı konumdadırlar.

İnternet kafe sahiplerinin farklı mesleklerden gelenlerinin % 40'ı bilişim teknolojileri konusunda bir kursa katılarak sertifika sahibi olmuşlardır.

İnternet kafe sahiplerinin % 23'ü işyerlerinde sorumlu müdür çalıştırmaktadırlar. %97 'si internet erişimi dışında yazıcıdan çıktı alınması hizmetini de sağlamaktadır.

İnternet kafeler; sosyal dönüşüm çalışmalarında göz ardı edilmemelidir. Eylem planları içerisinde mutlaka yer almalıdırlar.

İnternet kafeler, KİEM'lere göre o ildeki tüm bölgelere ticari amaçla da olsa kurulmuşlardır.

İnternet kafe sahiplerine yönelik mülki amirlik tarafından her yıl düzenli olarak verilen zorunlu eğitimin yanı sıra kendilerine yine ücretsiz olarak sosyal dönüşüme katkı sağlayacak genç psikolojisi, iletişim, müşteri ilişkileri, beden dili, araştırma yöntemleri, stresle baş etme ve benzeri konularda kurslar düzenlenmelidir.

Sosyal dönüşüm için harcanacak bütçede, hazır kurulu olan internet kafelerden erişim hizmetine yönelik kaliteli hizmet satın alımları yapılmalıdır.

İnternet kafelerde ki, bilgiye ulaşma amaçlı ödev, araştırma, tez, proje ve benzeri çalışmalarda müşterilere rehberlik edebilecek gezici ya da kalıcı rehberlerin çalıştırılması desteklenmelidir.

İnternet kafelere yönelik özel gün ve etkinlikler düzenlenerek başarılı olanlar ödüllendirilmeli ve toplumun kafeler hakkında duyabilecekleri endişe ortadan kaldırılmalıdır.

İnternet toplu kullanım sağlayıcılar hakkındaki yönetmelik gözden geçirilmeli, kafelerin aynı zamanda bir nevi e-kütüphane olarak kullanılabilmesinin önü açılmalıdır.

İnternet kafeler aynı zamanda sosyal dönüşüm eylem planı kapsamında düşünülen temel bilgi teknolojileri eğitimleri için her mahallede hazır halde bulunan birer kurs salonları olarak kamu kurumları tarafından kiralanarak buralarda seminer, kurs ve benzeri etkinlikler düzenlenmelidir.

Toplumumuzun birçok kesimi gelir seviyesine bağlı olarak bilgisayar ve internet temininde güçlük çekmektedir. Bu noktada internet kafeler toplumsal bir ihtiyacı karşılamakta ve bu boşluğu doldurmaktadır. Bu yönleriyle faydalı olan bu müesseseler denetim dışı kaldığında zararlı fonksiyonlarda icra edebilmektedir. Özellikle gençlerden yoğun ilgi gören internet kafelerde zaman zaman şiddet, terör, pornografi ve kumar alışkanlığını özendiren siteler ile alkol ve uyuşturucu kullanımını teşvik eden siteler hiçbir kontrole ya da

filtrasyona tabii tutulmaksızın kullanıma sunulabilmektedir. Bu durum kullanıcılar üzerindeki olumsuz etkileri nedeniyle gençlerin sağlıklı bir şekilde bedeni ve ruhi gelişimini tehdit etmekte, toplumsal ve ahlaki değerleri yıpratabilmektedir.

5. Kaynaklar

[1] TUİK., "Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Anketi", (2011).

[2] TİB, "İnternet Toplu Kullanım Sağlayıcıları Hakkındaki Yönetmelik", (2007).

[3] TRABZON VALİLİĞİ, "Faaliyetine İzin Verilen İnternet Kafeler, (2011).

[4] Bilgi Tolumu Dairesi Başkanlığı "Türkiye Bilgi Toplumu Stratejisi" , (2006).

[5] Avşar, Z., Öngören, G., "Bilişim Hukuku", İstanbul, 2010.

[6] Özen, M., Baştürk, İ., "Bilişim-İnternet ve Ceza Hukuku", Ankara,2011.